

**POTENSI PEMBANGUNAN MODUL KURIKULUM BERASASKAN KEMAHIRAN
KOMUNITI SETEMPAT BAGI KANAK-KANAK BUKAN WARGANEGARA MALAYSIA
TANPA DOKUMEN PENGENALAN DIRI: TINJAUAN AWAL**

***Mohd Nazri Abdul Rahman
Saedah Siraj**

Fakulti Pendidikan
Universiti Malaya, Malaysia
**mohdnazri_ar@um.edu.my*

Nor Fariza Mohd Idris

Bahagian Perancangan dan Penyelidikan Dasar Pendidikan
Kementerian Pendidikan Malaysia

Muhamad Asyraf Mansor

Pusat Komuniti dan Kelestarian
Universiti Malaya

Nor Asiah Muhamad

Universiti Sains Malaysia
Pulau Pinang

Abstract: Education for refugee and undocumented children are available and provided by the community, certain foundation, NGOs and religious groups. However, there is no specific policy or guidelines for the provision of education for non-Malaysian citizens especially in term of curriculum. This research explores the undocumented immigrant children's education and the potential of skills-based curriculum module of the localized community. The current study seeks to analyse the potential of this curriculum module that is based on local community's skill for the undocumented immigrant children in Sabah. For that purpose, interviews were conducted with 12 individuals who are of M13 card holders, alternative education instructors, volunteers, local university lecturers, National Security Council's officer, Educational Planning and Research Division's officer of Ministry of Education and also the NGO's. The findings indicated that the development of curriculum module based on the local community's skills for undocumented immigrant children needs to be developed in order to provide educational for all. Also, the development of this module will help to ensure that no children is left behind from the mainstream education, and to help them acquire relevant skills for living.

Keyword: *Alternative Education, Local Community's Curriculum, Refugee and Undocumented Children*

PENGENALAN

Pendidikan alternatif merangkumi sebarang program pendidikan yang tidak dianggap sebagai program pendidikan rasmi dan ditawarkan secara selari dengan sistem pendidikan formal kebangsaan (International Institute for Educational Planning, 2009). Terdapat dua bentuk pendidikan alternatif iaitu alternatif bermakna 'Cara Akses kepada pendidikan' dan 'alternatif dalam penyediaan kurikulum' Pendidikan Alternatif 'Cara akses kepada pendidikan' merujuk kepada pendidikan alternatif yang menyediakan metod penyampaian yang berbeza untuk memenuhi keperluan pendidikan kanak-kanak khususnya kanak-kanak yang tidak mendaftar dalam sistem pendidikan rasmi disebabkan oleh faktor umur, jantina, etnik atau lokasi geografi yang terpencil. Manakala, 'alternatif dalam penyediaan kurikulum' pula menyediakan kurikulum yang tidak bersifat tradisional atau kontekstual sama ada selari atau berbeza dengan sistem pendidikan formal atau untuk satu jangka masa pendek dengan pelajar yang berbeza umur. Contohnya, di negara pasca-konflik, kurikulum tentang tanah airdiperkenalkan kepada semua warganegara dari kalangan kanak-kanak hingga dewasa dengan tujuan untuk menyuburkan semangat cintai negara.

Di Malaysia, pendidikan alternatif dilaksanakan atas inisiatif merealisasikan prinsip Pendidikan untuk Semua atau *Education For All* (EFA) yang merupakan satu mandat global bagi memastikan keperluan pendidikan kanak-kanak

dipenuhi. Dalam menyokong mandat EFA, Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) telah mengambil langkah sewajarnya dengan memperkenalkan Dasar Pendidikan Wajib. Di Malaysia, penyertaan kanak-kanak dalam pendidikan di peringkat rendah telah meningkat kepada 97.94 peratus (Kementerian Pelajaran Malaysia, 2014). Cabaran Malaysia kini adalah untuk memastikan 2.06 peratus kanak-kanak yang masih tidak ke sekolah diberi peluang pendidikan. Ini meliputi kanak-kanak yang tidak memiliki dokumen pengenalan diri, masalah pendaftaran lewat atau faktor kemiskinan, taraf kerakyatan tidak sah serta kanak-kanak pelarian.

Bagi mengatasi masalah akses pendidikan kepada kanak-kanak akibat kemiskinan dan tidak memiliki dokumen pengenalan diri, Kementerian Pendidikan Malaysia melalui Surat Pekeliling Ikhtisas Bil. 1/2009 bertarikh 11 Mac 2009 telah mengeluarkan arahan bahawa mana-mana kanak-kanak yang tidak memiliki dokumen dan salah seorang ibu bapa kanak-kanak tersebut adalah warganegara, boleh didaftarkan sebagai murid di sekolah kerajaan dan sekolah bantuan kerajaan setelah mendapat surat pengesahan atau surat perakuan daripada Ketua Kampung bahawa kanak-kanak tersebut adalah anak warganegara Malaysia. Dengan dasar ini, KPM telah memberi akses pendidikan kepada kanak-kanak yang tidak memiliki dokumen pengenalan diri tetapi ibu bapa kanak-kanak tersebut adalah warganegara Malaysia. Namun, pelepasan ini tidak mencakupi kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri, tidak sah taraf kerakyatan dan kanak-kanak pelarian. Bagi mengisi lompong pendidikan yang wujud, beberapa Badan Bukan kerajaan, contohnya *Humana Child Aid Society* telah menubuhkan pusat pendidikan di kawasan peladangan kelapa sawit di negeri Sabah. Pihak kerajaan juga turut menawarkan pendidikan kepada kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri di bawah kelolaan Majlis Keselamatan Negara dengan kerjasama UNICEF, Badan Bukan Kerajaan serta Yayasan Guru Malaysia. Di Sabah terdapat 13 buah pusat pembelajaran alternatif dibawah kelolaan Majlis Keselamatan Negara cawangan Negeri Sabah dengan kerjasama Kementerian Pendidikan Malaysia. Kementerian Pendidikan Malaysia juga turut menyediakan pendidikan kepada kanak-kanak dan terpinggir dengan tertubuhnya Sekolah Bimbingan Jalinan Kasih yang menawarkan pendidikan formal dari tahap prasekolah sehingga menengah atas.

PENYATAAN MASALAH

Pengenalan Akta Pendidikan Wajib dan Percuma bagi sekolah rendah pada tahun 2003, menyatakan bahawa kanak-kanak di Malaysia perlu mengikuti pendidikan wajib selama 11 tahun (Surat Pekeliling Iktisas, Bil. 14/2002). Mengikut Peruntukan Seksyen 29A ibu bapa dikehendaki memastikan anak-anak yang berusia 6 tahun mendapat pendidikan wajib dan percuma. Namun, terdapat kanak-kanak yang dibelenggu masalah kemiskinan, ketiadaan akses pendidikan disebabkan demografi fizikal, ketiadaan dokumen pengenalan diri, tidak sah taraf kerakyatan serta kanak-kanak pelarian yang tidak berpeluang untuk mengikuti sistem pendidikan formal kebangsaan. Ini secara tidak langsung mengekang kanak-kanak ini daripada mendapat pendidikan formal di sekolah. Tambahan pula Akta Pendidikan Wajib, 2003 hanya merangkumi pendidikan untuk semua kanak-kanak warganegara Malaysia tetapi tidak mengandungi rujukan kepada kanak-kanak pelarian dan kanak-kanak bukan warganegara Malaysia yang tanpa dokumen pengenalan diri yang sah. Maka, isu kanak-kanak tidak memperoleh pendidikan formal terus berlarutan di Malaysia.

Laporan Kementerian Pendidikan Malaysia (2009) mendapati 43,973 kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri berada di Malaysia yang berusia antara 7 sehingga 17 tahun tidak bersekolah atau mendapat pendidikan secara formal yang mana hampir 30% berada di Negeri Sabah.

Kementerian Pendidikan Malaysia dengan kerjasama Majlis Keselamatan Negara Cawangan Sabah dan UNICEF telah mengambil inisiatif membuka 13 pusat pembelajaran di seluruh Sabah 42 orang guru bagi menyediakan pendidikan asas kepada kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri ini. Pendidikan asas ini meliputi Asas Literasi dan Numerasi, Kemahiran Hidup, Kafa, Sivik Dan Kewarganegaraan serta pengurusan tingkah laku. Kajian UNICEF (2015) mendapati elemen sivik dan kenegaraan yang meliputi item cintai negara Malaysia, saya anggap diri saya sebagai rakyat Malaysia dan saya menghargai usaha yang diberikan oleh negara Malaysia berada pada min 1.44 daripada skala 3 iaitu skor rendah dalam nilai sivik dan kewarganegaraan. Kajian UNICEF (2015) juga mendapati, komponen Kemahiran Hidup seperti kesedaran penjagaan kesihatan diri dan persekitaran berada pada tahap rendah. Dapatan kajian juga menunjukkan perlunya diberi penekanan kepada kemahiran untuk hidup yang membolehkan mereka memperoleh pendapatan selain daripada numerasi dan literasi (UNICEF, 2015).

Penilaian dan pemantauan yang dibuat oleh UNICEF, Universiti Pendidikan Sultan Idris dan Universiti Malaysia Sabah (UNICEF, 2012; UNICEF, 2015) terhadap pusat pendidikan kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri yang ditawarkan oleh NGO atau yayasan mendapati pelaksanaan projek pendidikan tidak memenuhi standard kurikulum prasekolah dan pendidikan rendah, kurikulum yang digunakan tidak terkini dan guru-guru tidak mempunyai sijil kelayakan akademik yang setara serta tidak mendapat latihan profesional perguruan secara formal.

Selain itu, pemantauan juga mendapati, enrolmen kanak-kanak semakin berkurangan apabila kanak-kanak mula meningkat dewasa (UNICEF, 2012). Impaknya, beberapa pusat pendidikan terpaksa ditutup disebabkan masalah kewangan, bilangan kanak-kanak yang mendaftar untuk bersekolah semakin berkurangan dan ketidakyakinan ibu bapa terhadap kelangsungan pendidikan untuk anak-anak. Situasi ini wujud disebabkan pendidikan yang ditawarkan hanya di peringkat prasekolah dan pendidikan rendah sahaja. Kanak-kanak yang tamat persekolahan hanya memperoleh sijil tamat persekolahan daripada pusat pendidikan ini. Namun, ianya tidak diiktiraf oleh mana-mana pihak yang melayakkan kanak-kanak ini meneruskan persekolahan ke peringkat menengah.

Berdasarkan kajian-kajian yang dijalankan berkaitan pendidikan kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri ini, maka wujud satu keperluan untuk merancang pendidikan asas berdasarkan konteks budaya, falsafah, cara hidup dan persekitaran komuniti setempat. Kajian ini bertujuan untuk mengenalpasti potensi reka bentuk modul kurikulum yang bersesuaian dengan kanak-kanak ini bagi memenuhi aspirasi pendidikan kanak-kanak, komuniti dan negara.

TUJUAN KAJIAN

Kajian ini bertujuan untuk menganalisis potensi pembangunan Modul Kurikulum Berasaskan Kemahiran Komuniti Setempat bagi kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri. Secara khususnya kajian ini menjawab persoalan kajian berikut:

“Apakah potensi bentuk Modul Kurikulum Berasaskan Kemahiran Komuniti Setempat bagi kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri?”

REKABENTUK KAJIAN

Kajian ini dilaksanakan melalui kaedah temubual iaitu *focus-group interview* dan *In-depth interview*. Teknik persampelan yang digunakan adalah sampel bertujuan. Proses pengumpulan data dimulakan dengan menemubual 12 orang ibu bapa, penduduk kampung, guru Pusat Pembelajaran Alternatif, Sukarelawan Pusat Pembelajaran Alternatif, pensyarah IPTA, Pensyarah IPG, Pegawai Majlis Keselamatan Negara, Pegawai Bahagian Dasar dan Pembangunan Pendidikan, Kementerian Pendidikan Malaysia serta NGO. Proses komunikasi berlangsung berasaskan struktur soalan-soalan temubual untuk kajian ini. Temubual dijalankan secara bersemuka yang melibatkan komunikasi dua hala.

Para peserta kajian yang ditemubual dikehendaki menjawab soalan-soalan yang berkaitan dengan reka bentuk Modul Kurikulum Berasaskan Kemahiran Komuniti Setempat yang sesuai dibangunkan bagi kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri.

Lokasi kajian melibatkan Pusat pembelajaran Alternatif Kampung Numbak, Kota Kinabalu, Pusat Pembelajaran Alternatif Kampung Sri Telipok, Pusat Pembelajaran Alternatif Kampung Kinarut, Pusat Pembelajaran Alternatif Kampung Kimodo dan Pusat Pembelajaran Alternatif Lok Urai, Pulau Gaya yang merupakan antara 13 buah pusat pembelajaran bagi kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri dibawah kelolaan Majlis Keselamatan Negara cawangan Negeri Sabah yang terdapat di seluruh Negeri Sabah.

Majoriti kanak-kanak dan komuniti di sekitar Pusat Pembelajaran alternatif ini adalah berbangsa Bajau Ubian (55.2%), Suluk (24%), Kagayan (18.4%) dan lain-lain etnik seperti Pelaou (2.4%) (*Educare Centre Record, 2015*).

DAPATAN DAN PERBINCANGAN

Maklum balas yang diperoleh dari proses temubual (*In-depth Interview* dan *Focus Group Interview*) terhadap potensi bentuk *Modul Kurikulum Berasaskan Kemahiran Komuniti Setempat* yang paling sesuai bagi kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri adalah berdasarkan kepada soalan kajian berikut:

“Apakah potensi bentuk *Modul Kurikulum Berasaskan Kemahiran Komuniti Setempat* bagi kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri?”

Dapatan temubual menunjukkan potensi bentuk *Modul Kurikulum Berasaskan Kemahiran Komuniti Setempat* bagi kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri perlu mempertimbangkan perkara berikut: literasi dan numerasi, kesesuaian kemahiran komuniti setempat, Penerapan Nilai, tradisi serta Keagamaan.

Literasi dan Numerasi

Modul Kurikulum Berasaskan Kemahiran Komuniti Setempat bagi kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri yang dibangunkan perlu fleksibel bagi membolehkan kanak-kanak menguasai asas kemahiran literasi dan numerasi. Ini jelas diperkatakan oleh Responden 2:

“anak saya, ada bagi tau mau pigi sekolah, tapi dengan pendapatan RM400 sebulan, kerja sebagai nelayan, mana cukup mau bagi 10 orang anak sekolah? Yuran sekolah, buku semua mahal tu.” (Responden 2/FG: 10-12)

Dapatan temubual secara *focus group* juga mendapati sebahagian besar komuniti ini bekerja sebagai nelayan, buruh kasar atau buruh kontrak yang memperoleh pendapatan sekitar RM400 sehingga RM600 sebulan bagi menanggung keluarga sekitar 6 sehingga 12 orang anak dalam satu keluarga. Sebahagian besar komuniti yang ditemubual menyatakan bahawa penubuhan Pusat Pembelajaran Alternatif ini membantu kanak-kanak untuk membaca, mengira dan menulis.

‘aku antar aku pigi sekolah... suruh belajar baca, kira, tulis. Bila dah pandai, kalau tak mau pigi sekolah lagi, okay la, sudah bulih tolong aku kerja, cari duit bantu adik-adiknya untuk sekolah pulak’. (Responden 6/FG: 17-18)

Justeru, melalui penubuhan Pusat Pembelajaran Alternatif di bawah kelolaan Majlis Keselamatan Negara Cawangan Sabah, kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri berpeluang mendapat pendidikan asas literasi dan numerasi. Analisis dokumen juga mendapati bahawa sebahagian besar kanak-kanak di tahap dua sudah menguasai asas literasi dan numerasi di Pusat Pembelajaran Alternatif. Selain itu semakan terhadap rekod maklumat murid mendapati terdapat antara empat sehingga enam orang kanak-kanak yang berumur lebih 10 tahun baru mendaftar sebagai murid tahun 1 di beberapa Pusat Pembelajaran Alternatif. Temubual dengan guru menyatakan bahawa:

‘budak-budak besar ni, datang sekolah untuk belajar baca, kira dan tulis, dah pandai, tak datang dah ke sekolah’. (Responden 6/FG: 10-11)

Berdasarkan kepada dapatan ini, analisis menunjukkan bahawa, wujud keperluan untuk membangunkan modul kurikulum literasi dan numerasi berasaskan keperluan komuniti setempat. Ini kerana analisis menunjukkan bahawa terdapat kanak-kanak yang berumur antara 13 hingga 17 tahun hadir ke Pusat Pembelajaran Alternatif untuk belajar literasi dan numerasi. Kajian UNICEF (2015) juga mendapati bahawa kanak-kanak yang mengikuti pendidikan di Pusat Pembelajaran Alternatif dapat menguasai asas literasi dan numerasi dengan baik.

Kemahiran Komuniti Setempat

Temubual yang dijalankan juga memberi reaksi tentang kesesuaian kemahiran komuniti yang boleh dibangunkan sebagai salah satu *Modul Kurikulum Berasaskan Kemahiran Komuniti Setempat* bagi kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri. Dalam temubual, responden 11 misalnya memberi pendapat:

“..perhatian perlu diberikan kepada beberapa kemahiran yang ada dalam masyarakat yang makin dilupakan seperti tarian tradisi, main alat muzik tradisi, anyaman dan manik. Ini bagi memastikan kanak-kanak yang mengikut persekolahan ini dapat juga mempelajari kemahiran nenek moyang kami.” (Responden 11/FG: 9-10)

Analisis temubual mendapati kemahiran komuniti setempat khususnya dalam seni budaya iaitu tarian igal-igal, alat muzik tradisi, anyaman dan tenunan perlu dibangunkan sebagai satu bentuk kurikulum pengajaran dan pembelajaran kepada kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri. Seni budaya ini perlu diajar kepada setiap kanak-kanak bagi memastikan ia terus di warisi oleh generasi akan datang. Menurut Juhara Ayob, Norlidah Alias, Mohd Nazri Abdul Rahman, Roselina Johari Md Khir dan Dorothy DeWitt, (2015), identiti bangsa serta keunikan seni budaya akan terhakis sekiranya ia tidak ajar dan dipersembahkan kepada generasi hari ini. Kesannya generasi yang akan datang tidak lagi dapat melihat mahupun mengenalinya.

“...tak ramai kanak-kanak tau menari Igal-igal. Ibu bapa pun tak tau mana tarian Igal-igal..mana tarian Daling-daling. Nak cari yang pandai main alat muzik tradisi, lagi susah sekarang ni.” (Responden 4/TB: 3-6)

Dalam temubual juga, responden menyatakan bahawa kemahiran tradisi masyarakat yang tertentu sangat penting dan dapat membantu menambahkan pendapatan keluarga.

“..pandai main alat muzik tradisi atau menari tarian igal-igal, saya rasa boleh membantu anak-anak ini menambah pendapatan keluarga. Sebab sekarang ni, kalau pandai, boleh buat persembahan semasa sambutan perayaan, kenduri kawin atau majlis-majlis tertentu.”(Responden 6/TB: 5-7)

Analisis ini menunjukkan wujud keperluan untuk membangunkan kemahiran komuniti sebagai satu bentuk kurikulum kepada kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri. Menerusi kemahiran yang dipelajari ini, selain meningkatkan kemahiran hidup dan kelangsungan tradisi dalam kalangan kanak-kanak, ia juga dapat membantu keluarga menjana sumber pendapatan. Aktiviti kraftangan bukan sahaja dapat memelihara kraftangan tradisi tetapi juga membangunkan industri yang kompetitif melalui penghasilan produk yang kreatif dan inovatif (Kraftangan Malaysia, 2008).

“sekolah kat sini pun sampai darjah 6 saja. kalau pandai buat anyaman tikar, buat bakul atau mengait beg.. kanak-kanak ini dah boleh cari pendapatan lepas tamat sekolah.” (Responden 8/TB: 12-14)

“Sekarang ni susah nak jumpa orang kampung yang pandai anyam tikar. Tak ada pun kanak-kanak kat sini yang pandai anyam tikar. Pokok mengkuang banyak kat sini.”(Responden 12/TB: 8-10)

Analisis temubual juga mendapati bahawa kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri memerlukan kemahiran hidup untuk kehidupan harian dan keperluan pekerjaan di luar kampung. Pendidikan yang diperoleh oleh kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri hanya di peringkat asas. Ini menghadkan keupayaan mereka untuk memperoleh pekerjaan di luar kampung. Maka, wujud keperluan untuk membangunkan modul kurikulum berasaskan kemahiran komuniti setempat bagi memastikan kelangsungan hidup serta pengkalan identiti, kemahiran dan tradisi masyarakat terus diwarisi oleh generasi akan datang.

Penerapan Nilai dan Amalan Tradisi Masyarakat

Selain itu, temubual juga mendapati bahawa ‘penerapan nilai dan amalan tradisi masyarakat’ perlu dibangunkan sebagai salah satu komponen dalam *Modul Kurikulum Berasaskan Kemahiran Komuniti Setempat* bagi kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri. Temubual dengan Responden 7, mendapati:

“sekarang ini, susah nak tengok orang buat adat bertindik, adat istiadat korban..yang ada adat bersanding, berinai dan mandi bunga, Tu pun dah jarang-jarang. Takut juga, lama-lama anak cucu kami tak tau adatnya sendiri..” (Responden 7/TB: 5-8)

Dapatan ini menunjukkan bahawa generasi muda hari ini kurang pengetahuan tentang tradisi serta adat resam masyarakatnya. Temubual juga menunjukkan terdapat beberapa adat resam serta tradisi masyarakat yang makin terhakis malahan dilupakan oleh generasi muda hari ini. Justeru, Responden 5, mencadangkan agar modul *Modul Kurikulum Berasaskan Kemahiran Komuniti Setempat* bagi kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri yang dibangunkan ini juga mengandungi unsur adat resam serta amalan nilai tradisi masyarakat yang kian pudar dalam diri kanak-kanak hari ini.

“bagus juga ba..kalau dibukukan atau diajar di sekolah tentang adat resam serta nilai tradisi masyarakat kami. Ibu bapa yang muda-muda ni pun mana tau tentang adat resam masyarakatnya. Macam mana nak harap diaorang ni..nak ajar anak-anak sendiri.” (Responden 5/FG: 25-29)

Analisis ini menunjukkan penerapan dan penghayatan adat resam dan nilai tradisi masyarakat amat penting untuk kelangsungan warisan budaya masyarakat. Kajian Mohd Nazri Abdul Rahman, (2014) mendapati bahawa nilai tradisi masyarakat dapat disampaikan oleh ibu bapa di rumah secara langsung menerusi bentuk pendidikan *homeschooling*. Maka, wujud keperluan untuk membangunkan modul kurikulum berasaskan kemahiran komuniti setempat.

Kerohanian

Temubual yang dijalankan juga memberi reaksi tentang keperluan aspek keagamaan dan kerohanian yang sesuai dibangunkan sebagai *Modul Kurikulum Berasaskan Kemahiran Komuniti Setempat* bagi kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri. Dalam temubual, responden 12 memberi pendapat:

“penerapan pengetahuan agama kepada kanak-kanak ini amat penting bagi mengelakkan mereka melakukan perkara-perkara yang tidak baik. Kat sini kanak-kanak terdedah dengan perkara-perkara seperti mencuri, hidu gam, bergaduh, berkelakuan tak senonoh dan dadah.” (Responden 12/TB:15-24)

Berdasarkan temubual ini, unsur kerohanian dan keagamaan merupakan pendidikan asas yang diberikan oleh ibu bapa dalam komuniti ini. Terdapat sebahagian ibu bapa menghantar anak-anaknya untuk mengaji al-quran serta fardu ain melalui kelas KAFA (Kelas Fardu Ain), rumah-rumah tok iman atau di surau-surau berdekatan.

Secara keseluruhannya, dapatan kajian ini menunjukkan bahawa *Modul Kurikulum Berasaskan Kemahiran Komuniti Setempat* bagi kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri berpotensi dibangunkan dalam konteks pendidikan kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri. Dapatan mengariskan lima komponen utama yang perlu diberi penekanan dalam modul iaitu komponen literasi dan numerasi, kemahiran komuniti setempat, nilai dan amalan tradisi masyarakat sertakeagamaan.

KESIMPULAN

Pendidikan alternatif bagi kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri dalam jangka masa yang panjang perlu diberi perhatian oleh semua pihak. Pendidikan alternatif bagi kanak-kanak ini membolehkan mereka mendapat asas pendidikan ke arah celik literasi dan numerasi. Pengenalan kurikulum berasaskan kemahiran komuniti setempat ini juga secara tidak langsung dapat membantu kanak-kanak ini untuk kelangsungan hidup disamping memastikan nilai tradisi bangsa terus terpelihara dalam diri mereka. Dapatan kajian ini menunjukkan wujud keperluan yang mendesak untuk membangunkan *Modul Kurikulum Berasaskan Kemahiran Komuniti Setempat* yang memberi penekanan kepada lima komponen utama iaitu literasi dan numerasi, kemahiran komuniti setempat, nilai dan amalan tradisi masyarakat serta keagamaan. Pembangunan modul ini juga dapat memenuhi keperluan asas pendidikan untuk kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri. Selain itu, penggabungan komponen kemahiran hidup (*Life Skills*) berasaskan kemahiran komuniti dapat memupuk seni budaya dan tradisi komuniti setempat. Impak daripada pembangunan modul ini juga dapat mengawal penyuburan sentimen asal pendatang yang menggugat keselamatan negara. Ini kerana masih wujud ‘Sentimen anti Kebangsaan’ yang menebal dalam kalangan kanak-kanak bukan warganegara Malaysia tanpa dokumen pengenalan diri seperti ancaman keselamatan, ugutan, rompakan, gelandangan dan kegiatan jenayah. Maka, pembangunan modul ini perlu bagi memastikan setiap kanak-kanak memperoleh asas pendidikan bagi menjamin keharmonian negara Malaysia.

PENGHARGAAN

Geran Fundamental Research Grant Scheme (FRGS)FP026-2017A

RUJUKAN

- International Institute for Educational Planning. (2009). *Policy brief alternative education: Filing the gap in emergency and post-conflict situations*. Paris: UNESCO.
- Juhara Ayob., Norlidah Alias., Mohd Nazri Abdul Rahman., Roselina Johari Md Khir., & Dewitt, D. (2015). Aplikasi Pendekatan *Interpretive Structural Modeling* (ISM) Dalam Pembangunan Model Pengajaran Makyung Berasaskan Teknologi Digital Di Sebuah Akademi Seni.
- Kraftangan Malaysia. (2008). Portal Rasmi Perbadanan Kemajuan Kraftangan Malaysia. www.kraftanganmalaysia.com.my.
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2009). *Laporan Pendidikan*. Putrajaya: KPM.
- Kementerian Pelajaran Malaysia. (2014). *Sistem Pendidikan di Malaysia*. Putrajaya: KPM.
- Mohd Nazri Abdul Rahman. (2014). *Pembangunan Model Homeschooling Berasaskan Nilai dan Amalan Masyarakat Bagi Kanak-kanak Orang Asli*. (Tesis Ijazah Kedoktoran yang tidak diterbitkan). Universiti Malaya, Kuala Lumpur.

UNICEF. (2012). *Education for children in plantations: An Assessment study of Humana child aid society's project*. Unpublished

UNICEF. (2015). *Our Mission*. Kuala Lumpur